

Adli tatil ve adalet istatistikleri kimin ne işine yarıyor?

Yazar: Mehmet Gün / 02 Eylül 2024, Pazartesi / Oda: Siyaset

Yeni bir adli yıl daha başlarken Türkiye, World Justice Project'in (WJP) hukukun üstünlüğü endeksinde 142 ülke arasında 117'nci sırada.

Yeni bir adli yıl daha başlarken Türkiye, World Justice Project'in, (WJP) hukukun üstünlüğü endeksinde 142 ülke arasında 117'nci sırada.

WJP'nin hukukun üstünlüğü araştırması **sonuçlarına** göre Türkiye, dünyada 142 ülke arasında 117'nci, 15 Doğu Avrupa ve Orta Asya ülkesi arasında 15'inci sırada. Bu coğrafyanın en iyisi dünyada 48'inci olan komşumuz Gürcistan. En geride olan üç ülke Beyaz Rusya, Rusya ve Türkiye. Orta gelirli ülkelerin üst grubu 41 ülke arasında ise Türkiye 39'uncu sırada.

Yeniden başlaması vesilesiyle yapılacak törenlerde hiçbir yetkilinin Adalet Bakanlığının yayımladığı resmi adalet istatistiklere dayanarak, Türkiye'nin dünyadaki imajını yerle bir eden WJP endeks sonuçlarını çürütebileceğini sanmıyorum. Daha ötesi törenlerde konuşanların adli tatilin israf olduğunu, **yargıda** izin ve tayinlerin adliye için 40 gün toptan tatile çıkarmadan yönetilebileceğini, Avrupalılardan körü körüne alınan bu alışkanlığı kaldırmak gerektiğini dillendirmelerini bile beklemiyorum.

WJP Hukukun üstünlüğü endeksi mi adalet istatistikleri mi?

WJP araştırmasının sonuçlarını devlet ve yargı yöneticileri “haksız veya önyargılı”, diyerek göz ardı ederken; uluslararası alanda bir etkisi olmayan resmi Adalet İstatistiklerindeki isabetsiz çıkarımları sorgulamadan gerçekmiş gibi takdim edecekler.

Ülkemizde adaletin seviyesi hakkında fikir veren WJP’nin yayımladığı Hukukun üstünlüğü algı araştırması sonuçlarını adalet sisteminin performansı hakkında metrik bilgi veren resmi Adalet İstatistikleri çürütemiyor.

Türkiye’de entelektüel kesim ve fikir önderleri de dahil bütün dünya, WJP sonuçlarına itibar ederken, resmi Adalet İstatistikleri her sene tozlu raflarda yerini alıyor.

Adalet istatistikleri gerekli ve yeterli bilgiyi vermiyor

Çünkü Adalet İstatistikleri, en başta, Adalet Bakanlığı’nın istatistik misyonunu yerine getirmiyor; “adalet sistemiyle ilgili politikaların oluşturulması [için gerekli] kaliteli, güncel, tarafsız ve uluslararası standartlara uygun” bilgiler vermiyor.

Adalet istatistikleri ekonomik ve sosyal ilişkileri sürdürmekte ve hukukun üstünlüğünü herkese karşı gerçekleştirmekte, yargının kapasitesini ve performansını değerlendirmeye, yargı ve ekonomi idaresi için sağlıklı politika oluşturmaya yeterli bilgi vermiyor.

Örneğin işletmelerde profesyonel yönetime, kurumlaşmaya; KOBİ’lerin büyümesine ve rekabet gücü kazanmasına engel olan güveni kötüye kullanma ve zimmet suçları ile mücadelenin etkinlik seviyesi, kalkınma bölgelerine ve illere göre belli değildir. Aynı şekilde değişik gruplar arasında güç birliğini sağlayan ortak girişimler kurmayı baskılayan, mevcutların ise dağılmasına neden olan ortaklar arası uyumsuzlukların ne kadar etkili yönetildiği, belgelerden anlaşılıyor.

Yargı topluma değer mi, yük mü?

Davaların yıllarca sürdüğü gerçeğini göz ardı eden ve bu süreyi üç-beş aya indirme vizyonundan yoksun Adalet İstatistikleri, ülkemizin gerçeklerine ve kalkınma önceliklerine uygun, özgün kriterler yerine, Avrupa Konseyi Avrupa Adaletin Etkinliği Komisyonu’nun (CEPEJ) benimsediği, ülkemize bir yararı olmayan arkaik “yıl içinde açılan”, “sonraki seneye devreden”, “bozularak gelen” gibi kimseye değer bir yararı olmayan kriterlere göre dosya sayıları veriyor.

Coğrafi ve kalkınma bölgeleri, iller ve hizmet birimleri bazında bilgi vermeyen istatistikler sistemin şeffaflık ve hesapverirliğini sağlamaktan, kurum içi rekabet oluşturmaktan ve ülkenin kalkınmasına stratejik katkı vermekten uzaktır.

Okuyucu dostu olmayan, aşına olmayan ve büyüteç kullanmayanların kapağını hemen kapatacağı Adalet istatistikleri; örneğin denizcilik, taşıma, yazılım ve benzeri sektörel bilgiler ile aile, cinsel saldırı, emniyeti suistimal, zimmet ve benzeri nitelikteki bilgiler ile bunların ilçeler, iller, kalkınma ve istinaf bölgeleri ya da sektörler bazında dağılımını içermiyor.

Hizmet konusu işlerin maddi değerleri ve yargı hizmetlerinin maliyet bilgileri verilmiyor; yargının topluma katma değer mi kazandırdığı yoksa bir yük mü olduğu istatistik belgelerinde görülemiyor.

Adalet istatistiklerinde yargı mensupları ve avukatlar

Yargı hizmet mensuplarına ve demografik özelliklerine ilişkin veriler toplu olarak sunulduğu halde, her bir yargı yolu için ayrı ayrı olarak sayıları, meslekte mevkileri, kıdem ve tecrübeleri, mesleğe kabul kriterlerine ve sınav puanları ve sair detaylara ulaşılamıyor.

Yargı birimlerinin insan kaynakları, üye sayıları, raportör ve tetkik hâkim sayıları ile üye başına düşen tetkik hâkimi, üye, ek olarak raportör başına düşen dosya sayıları karşılaştırılmıyor.

Avukatlar hakkındaki istatistikler çok yetersiz. Örneğin “ilk 5 yılı içinde olan, meslek kıdemi 5-15 yıl arasında olan, meslek kıdemi 15-25 yıl, 25-40 yıl ve 40 yıldan fazla olanlar” ve ayrıca “serbest çalışanlar, avukat yanında çalışanlar, kurumlarda, kamuda ve

benzerlerinde ücretli çalışanlar, yanında avukat çalıştıranlar” gibi kriterlere göre gruplandırılması gerekirken, bu bilgiler verilmeyerek, avukatların mesleki, sosyal ve mali alanlarda karşılaştığı sorunlar hiç yokmuş gibi bir izlenim oluşuyor.

Yargısal meslek mensuplarının yıl içinde gerçekleşen tayin, terfi, istifa, azil, şikâyet, soruşturma, disiplin cezası, reddedilmeleri gibi, hizmetlerinden memnuniyet derecesini gösteren bilgiler verilmiyor.

Yargısal meslek gruplarının gelirleri, ödedikleri vergiler ve sosyal güvenlik primlerine ilişkin hiç bilgi vermeyen Adalet İstatistikleri, ne ülkenin hukuk ekonomisine ilişkin ne de meslek mensuplarının ekonomik durumuna ilişkin fikir veriyor.

Yargıya intikal eden işleri, özgün bir numara vererek takip etmek yerine, her aşamada yeni dosya numarası vermek, istatistiklerde yargı mercilerindeki işleri yıllandırmayı imkansızlaştırıyor, adalet istatistikleri makul sürede yargılama yapılamadığı gerçeğini gizliyor.

Hizmet süreçleri, hedefler ve gerçekleştirmeler

Meslek mensuplarının yargı mercilerindeki işler için dosya hazırlanması, dilekçe yazımı, okunması, duruşmalar, ara ve nihai kararlar vermek için harcadıkları zamanın kaydı tutulmuyor. Her dosyada tutulması ve ilçeler, iller, kalkınma ve istinaf bölgeleri ile Türkiye genelinde ayrı ayrı ve istenilen gereken bu bilgiler tutulmadığı için sistemin ne kadar verimli olduğu ve alınması gereken tedbirler değerlendirilemiyor.

Mahkemelerin yaptıkları işleri ve iş yükünü tahmin etmek için standart şablon ara kararları, tedbir, tespit ara kararları, çevrimiçi ve yüz yüze duruşmalar, tezkereler, birinci, ikinci ve üçüncü bilirkişi raporları ve ek raporlar, temyiz dilekçeleri, dilekçelerde ortalama temyiz sebepleri gibi bilgiler bun bilgiler UYAP sisteminden kolayca üretilebileceği halde ile bunları gerçekleştirmek için sarf edilen zaman ve külfetlere ilişkin bilgiler ise kayıtları tutulmadığı için istatistik belgelerinde hiç verilmiyor.

Yargı mercilerinin önlerine gelen olaylarda ne kadar çevik ve etkili olduğunun temel göstergesi, aynı zamanda adaleti hızlı ve etkili gerçekleştirmenin en önemli kurumlarından biri olan ihtiyati tedbir talep ve kararları hakkında hiç bilgi verilmiyor; diğer bir deyişle ihtiyati tedbir kararlarının kaç dosyada istendiği, ne kadarının kabul veya reddedildiği ve bu kararların ne kadar sürede verildiği, uyuşmazlık konusunun değeri, kabul kararı verilmiş ise teminat olup olmadığı ve teminatın niteliği ve miktarı, tedbir kararı verilen davalarda uzlaşma ve sulh olup olmadığı ve davanın ne kadar sürede sona erdiği gibi bilgiler yer almıyor.

Adalet istatistiklerini TÜİK yayınlamalıdır

Ülkemiz için kritik önemi olan Adalet istatistiklerini, Adalet Bakanlığı'nın yayımlaması şeffaflık, hesapverirlik ve nesnellik açısından sorunludur ve bu kurumun saygınlığını ve güvenilirliğini zedeler.

Resmi istatistiklerin üretimi ve organizasyonu için 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu ile kurulduğuna göre adalet istatistiklerini de Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) yayımlaması ve kalkınma amaçlarına uygun olarak kapsamını ve sunumunu geliştirmesi doğrudur.

TÜİK'in istatistik bilgi ve tecrübesinin de katkısıyla Adalet istatistikleri, sağlıklı yargı politikaları oluşturmak için uyuşmazlıkların niteliğine, sektörüne ve bölgelere ilişkin detayları ve bunları çözmekte yargının başarısına ilişkin verileri içermeli, ülkemizin kalkınmasına stratejik destek verecek kapsamda hazırlanmalı; ekonomiye ve refahımızı artırmaya stratejik güçlü katkı vermelidir.

İlgilenenler kurucu başkanı olduğum Daha İyi Yargı derneğinin [web sitesindeki](#) adresindeki Adalet İstatistikleri hakkındaki kapsamlı kamuoyu duyurusunu inceleyebilir

